

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІ КЛАСТЕРИ В УКРАЇНІ: ГЕОГРАФІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Трансформація української економіки сприяла появі більш ефективних форм господарювання, якими є кластери. Кластерна модель розвитку рекреаційно-туристичної сфери в Україні набула особливої актуальності в останні роки. Це зумовлено насамперед тим, що вже існуючи в різних регіонах країни рекреаційно-туристичні кластери демонструють суттєві економічні і соціальні переваги, серед яких, більш раціональне використання ресурсів, зокрема, культурно-історичних, розширення асортименту рекреаційно-туристичних послуг та підвищення їх якості, створення додаткових робочих місць тощо.

У наукових публікаціях вітчизняних вчених проблемі формування рекреаційно-туристичних кластерів приділяється значна увага. Так, характеристика окремих рекреаційно-туристичних кластерів, чинники та особливості їх формування, оцінка ефективності кластерів висвітлені у працях Басюк Д.І. (2011), Войнаренко М.П. (2016), Ткаченко Т.І. (2009), Федорець Л.М. (2017), Шеглюк С.Д. (2016), Шпак Л.О. (2012) та ін.

Під рекреаційно-туристичним кластером розуміємо систему рекреаційно-туристичних підприємств і підприємств-постачальників додаткових послуг, які взаємодіють у процесі створення, просування і реалізації рекреаційно-туристичного продукту в межах певного регіону, що має сприятливі для розвитку рекреаційно-туристичної сфери ресурсні, економічні та інформаційні передумови. Переважна більшість регіонів України володіє значними рекреаційно-туристичними ресурсами, як природними, так й культурно-історичними, що є важливою конкурентною перевагою і водночас основою для формування кластерів різної

спеціалізації: культурно-пізнавальних, лікувально-оздоровчих, пляжно-відпочинкових, активно-відпочинкових (гірськолижних), екологічних, розважальних тощо.

У багатьох регіонах України яскраво виражені національний колорит і українська гостинність, збереглися історичне середовище, місцеві традиції і самобутність народу, що населяє цю територію, що також виступає важливою передумовою формування рекреаційно-туристичного кластеру [1].

До важливих передумови розвитку кластерів рекреаційно-туристичного спрямування в Україні, їх географія і перспективи формування належать також продумана стратегія формування мережових взаємодій учасників кластеру, створення адекватного механізму управління, включаючи його фінансово-економічні складові, а також ефективну політику органів державної влади [2].

Сукупність зазначених передумов вдало використані в багатьох областях України, де на сьогодні успішно функціонують рекреаційно-туристичні кластери різної спеціалізації. Лідером є Хмельницька область, в якій нині успішно функціонують культурно-історичні кластери «Кам'янець» (м. Кам'янець-Подільський), «Подільська гільдія ремісників» (м. Кам'янець-Подільський) та «Кам'янецький дивокрай» (с. Колибаївка, Кам'янець-Подільський район), які крім надання культурно-пізнавальних рекреаційно-туристичних послуг, зосереджують свою діяльність на реконструкції та будівництві готелів, закладів харчування, на розвитку сувенірної промисловості. Популярним є також кластер «Оберіг», який базується на використанні рекреаційних та історико-культурних ресурсів території і спеціалізується на зеленому сільському туризмі.

Серед інших регіонів України, в яких в останні роки накопичено досвід створення рекреаційно-туристичних кластерів, слід згадати Івано-Франківську, Закарпатську, Запорізьку, Херсонську, Миколаївську,

Чернігівську області. Свою ефективну інноваційну діяльність демонструють кластери Буковель», «Сузір'я» (Івано-Франківська область), «Сім чудес України» (Закарпатська область), «Василівський» (Запорізька область), «Південні ворота України» (м. Херсонська область), Коблеве» (Миколаївська область), «Козацьке коло» Чернігівська область тощо [3].

Цінність діючих рекреаційно-туристичних кластерів полягає у зниженні диспропорцій розвитку економічного простору регіонів України, покращення основних показників рекреаційно-туристичної діяльності, показників ефективності використання окремих ресурсів, підвищення рівня інноваційної активності підприємців, зниження ризиків [4].

На думку Басюк Д.І., метою діяльності туристичного кластеру є об'єднання можливостей та потужностей партнерів з метою створення інноваційних туристичних послуг, диверсифікації туристичного продукту, його покращення та удосконалення, спільної розробки та реалізації маркетингової політики, участі в інвестиційних проектах та державних програмах розвитку туристичного регіону та ін. [5]. Враховуючи вище зазначене, слід зосередити увагу на подальшій диверсифікації рекреаційно-туристичних кластерів, зокрема, у східних, центральних і північно-східних областях України, розробці їх брендів і посиленні інформаційної та інноваційної діяльності. Важливою проблемою, яка потребує наукового аналізу і розв'язання, є формування універсальних міжрегіональних рекреаційно-туристичних кластерів, які б відрізнялися надійністю функціонування на основі комплексного використання різноманітних ресурсів. Так, перспективним одразу для кількох областей може бути міжрегіональний Дніпровський рекреаційно-туристичний кластер. Розвиток цього кластера сприятиме більш інтенсивному використанню насамперед потужних водних ресурсів для організації круїзних маршрутів та пляжного відпочинку, а також за для активізації значного культурно-

історичного потенціалу в басейні Дніпра. Іншими перевагами формування Дніпровського кластеру є можливість розширення рекреаційно-туристичних меж цієї території за рахунок освоєння дніпровських островів, а відтак, збільшення потоку відпочиваючих і надходжень до місцевих бюджетів, підвищення рівня атрактивності Дніпра.

Отже, на основі проведеного дослідження визначено, що для реалізації кластерного підходу за для розвитку рекреаційно-туристичної сфери в регіонах України, необхідно місцевим органам влади сприяти розробці і реалізації регіональних інноваційно-інвестиційних проектів, зменшити терміни кластерізації територій, підвищити їх привабливість за рахунок розбудови інфраструктури і поліпшення якості обслуговування.

Список використаних джерел

1. Шпак Л.О. Кластерний підхід до розвитку регіональних туристично-рекреаційних комплексів / Л.О.Шпак //Ефективна економіка, - №11, 2012.

2. Горецький А.І. Державні механізми формування кластерів у рекреаційній сфері. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin>.

3.Щербакова Н.А. Особливості формування і розвитку туристичних кластерів /Н.А. Щербакова // Економіка та управління на транспорті, Випуск 3, 2016, с. 92-96.

4.Щеглюк С.Д. Переваги кластерної організації туристичної сфери у регіоні. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_19/2/29.pdf.

5.Басюк Д.І. Науково-теоретичні підходи до класифікації туристичних кластерів. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4336/1>.